

INTOILIJÄ

FOTO-
GRAFIN
MUISTIKUVAT

—
WSOY

PANU RAJALA

PANU RAJALA

Intoilija

FOTOGRAFIN
MUISTIKUVAT

Romaani

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

s. 5

Otettu luultavasti v. 1925, jolloin I. K. Inha täytti 60 vuotta.
I. K. Inha / WSOY:n kuva-arkisto

s. 122–123

Sodankylä. Yöpyneinä Tenniöllä. Leiri Tenniön rannalla.
Valokuva otettu yösydännä.
I. K. Inha / WSOY:n kuva-arkisto

s. 132–133

Kuusamo. Paanajärvi. Mäntyniemi vastarannalta katsottuna.
I. K. Inha / WSOY:n kuva-arkisto

s. 194–195

Näkymä Vienan Kemistä 1894, Vienan Karjala.
I. K. Inha / Museovirasto

s. 417

Padasjoki, Tyllä. Edessä kuvaajan varjo.
I. K. Inha / WSOY:n kuva-arkisto

© PANU RAJALA JA WSOY 2015

ISBN 978-951-0-41323-4

PAINETTU EU:SSA

ENSIMMÄINEN
OSA

1

PYSYKÄÄ POISSA! En halua tavata enää ketään. Ihminen kaikessa narriudessaan inhottaa minua. En siedä itseänikään. Ymmärrän hyvin miksi minut on hyljätty. Olen samaa sukua, kelvoton kerrassaan.

Vain yhdestä kiitän itseäni. Että tämän koijan rakensin, viimeisen turvapaikan. Täällä elän kuin orava oksallaan. Varuillani olen, harvoin nukun, joka kraavausta kavahdan, tuulen huminaa rakastan. Pidän herkeämättä vahtia, en päästä niitä lähimaille, varkaita, vahingontekijöitä, maineeni häpäisijöitä.

Tämä parin aarin palsta on viimeinen rauhoitettu paikka maailmassa. Valkokuoren koivun kanssa keskustelen, paarmalinnun kanssa pakisen, joka korren maassa tunnen. Vaalin puutarhaani, silpoherneitä, kirpeitä retiisejä, sipulia, muuta en tarvitse. Mitä houkka horisen! Haluanhan joskus hullutella, tilaan ylellysyyksiä, sokeria ja teetä ja viikunoita! Jauhoakin tilaan Mikonkadun Talous-Osakekaupasta. Kuilumainen Mikonkatu, asuin sen varrella viisi vuotta. Onnettomia kivikylän vuosia! Hornan kattila on Helsinki. Luoja salli minun palata maan juureen, omaan olooni, ruohon kasvua kuulemaan.

Koija on kaksi harppausta kanttiinsa, hylätyistä laudankappaleista kyhätty. Laveri on ja pöytä, palli ja öljytuikku. Laudalla kasa kirjoja. Sukkajaloin hiivin, uudinta raotan, valvon ettei kukaan haksahda maaleni. Sen erehdyksen teki kaksi onnetonta kulkijaa, oli ylioppilaslakit ja selkäreput, retkellä mukamas, kansaan tutustumassa, pyysivät vettä juodakseen. Olinko torkahtanut? Pääsivät sisälle saakka. Sieppasin lankulta kirjan, ensimmäisen mikä sattui käteeni, somasti sattuikin: *Eddaa* luin heille ääneen, laulun toisensa jälkeen. Arvelin että nukkuvat tai kaikkoavat, jälkimmäisen valitsivat yhdeksän laulun jälkeen. Musertavia säkeitä! Sitä sietää toistekin kokeilla, jos tunkeilijoita tupaani tuppaa.

Sivistyivät silti, pyytämättä, siitakin kiitän itseäni. Muita sanoja en tarvinnut, omiani en ollenkaan. Sen jälkeen olen saanut olla rauhassa, eivät työnnä nokkaansa, tietävät kuinka käy. Kättä pitempää en tarvitse, puukko sentään on vaikka tylsä terästään, kalso kirveskin. Liika jylhä kalu karkotukseen? Pysykööt ilman poissa kaikki!

Joskin juuri nyt! Jotakin liikkuu tontin alalaidassa...

Kuin kumarassa kulkisi pieni olento, kauris vaiko nainen... Pysy aloillasi. Puhalla tuikku sammuksiin. Kurkista varovasti, älä hengitä.

Joku liikkuu hitaasti, palstan itälaidan suunnassa, ei nouse koijaan päin. Ilmiselvä ihminen, mutta millä asialla? Kumpaa hamuan, puukkoa vai *Eddaa*? Laskee jotakin käsistään heinikkoon, sitten kääntyy ja kipittää

veräjälle, polkua tielle päin. Letti liehuu, nuori tyttö se onkin...

Minä tolvana! Olinhan unohtanut, halusin taas herkutella kerran, talosta tilasin korillisen kananmunia. Annoin määräyksen: laskettava palstan itäkärkeen, tulijasta oikealle. Lähemmäs ei saa tuoda, siitä haen. Laittoivat tytön asialle, toimivat käskyni mukaan, aivan kuten sovittiin.

Minä tässä alan pehmetä, unohdan omat munani. Kori on haettava hämärän laskeissa, en tahdo näki-jöitä. Täällä on asiamiehiä, jatkavat vainoamista. Ottavat selvää liikkeistäni, iskevät kun vähiten aavistan. Myrkyllä voivat yrittää. Minun on tarkastettava kaikki ruokavarat, maistettava, tunnusteltava vaikutus. Kananmunista katsottava onko kuori ehjä. Kaupan tavaroista onko avattu matkalla. Siellä ne lymyävät, tietävät koska lähetys lähtee minulle. Salanimeä käytän, mutta äkkiäkö sen selvittävät. En ole enää Inha, olen maanmittari Uusivirta. Sen taiteilin tuohelle ja pistin riu'un nenään portin pieleen.

Kävin kätköpaikalla, koko korillinen hehkeitä kananmunia, lämpöisiä vielä! Mitkä juhlat tästä koituvat Kapernaumiin. Sallin hemmotella itseäni, kovilla olen ollut, laihtunut niin etteivät housut pysy yllä. Varaa olikin Helsingin herrastelun jäljiltä, tulihan istuttua Kämpit ja Centralit. Sinne jäivät kelpo toverit ja pahat vainomiehet, työni tuhoajat, elämäni pilaaajat. Katosin heidän keskestään kuin saippuakupla helvetinkoluun. En ole enää kukaan. Lakkasin olemasta. Ole-

mattomana on parasta olla. Kukaan ei löydä, kukaan ei vaivaa eikä vainoa.

Miten nätisti se tyttö oli laskenut korin. Heinät niisivat laitoihin. Jospa kohtaankin hänet... hänet sallin, en muita. Uskallanko? Särjen kaksi munaa ja laitan tulen piisiin. Vai imaisenko yhdestä sisuksen heti kurkuuni? On illallisen aika, katettu itselleni, entiselle herralle, kaiken harrastelijalle, joka lakkasi.

2

ISÄN PARTA kuin naavainen metsä. Kyhmyinen männyrunko. Rohisee, roiskii puhuessaan mälliä, sika-rinpurua, puhuu ruotsinperäistä. Turvallinen vuori, kolme kertaa minua isompi, päälaki hipoo taivasta.

Minä saan kävellä isän kanssa kahden, kukaan ei seuraa meitä. Ympärillä korkea luonto. Ymmärsinkö sellaista sanaa? Mistä tulee luonto? Puut näen ja kivet ja ruohonkorret. Nimenkin tiedän: sembramänty, isän istuttama. Ne ovat vielä silmän korkeudella, kohoo-vat mittaamattomiin. Minä tarkastelen pää kallella samalla tavalla kuin isällä. Mänty on kuningas, niitä on jo monta. Ne eivät kilpaile, antavat toistensa kasvaa rauhassa. Niiden arvokkuus humisee päässä.

Du förstår, de äro ewiga.

Ei ole mitään suurempaa. Puita on niin lukemattomia. En pääse edes alkuun, vaikka osaan laskea. Äitini antaa opetusta, hän on kaunein nainen maailmassa, nimensä soi kuin klaveerin soitto: Clara Charlotta. Kyllä sanotaan: *Den där vackra Nyströmskä*. Isä on hänet Kemiön kartanosta tuonut nimismiehenä ollessaan. Hän on nyt Kuortaneen kihlakunnan henkikirjoittaja, alue on valtaisan laaja ja hän matkustaa hevoskyydillä sen laidalta toiselle. Ei äiti ehdi usein istua klaveerin

ääreen, hänellä on kaksitoista lasta. Inha Lucina kuolee kuusivuotiaana, mutta minä olen elänyt jo yhdeksän vuotta. Olen sisaruksista yhdeksänneksi vanhin.

Juuri silloin äiti kuolee. Hän ei jaksanut synnyttää enää kolmattatoista kertaa. Hän menehtyy – myöhemmän tiedon mukaan isorokkoon. Häntä ei itketä, ei sanota mitään. Hän on tyhjä kohta rinnassa, pusertava kohta, joka ei täyty.

Me muutamme pois Valkeajärven talosta, täältä Virtain pitäjän Jäähdysspohjan kylästä. Mitä jääkään taakse. Kuinka isoa siellä oli metsä, kuinka monenlaisia ja kuinka marjaisia ahot ja kulot, joita paloi laajemmalti kuin kaskia olikaan... Syvimmälle painui mieleeni mustikkametsä sydänkesän siniautereisilla helteillä, marjain määrätön paljous ja nokiset, harmaantuneet kuivat puut... Minä menetän koko valtakunnan, tiesin silloin, kaikki retket Toriseva-järvelle, Helvetinjärven menetän, sen hirmuisen aarniometsän ja louhikon, peninkulmaiset näköalat yli aavojen salojen. Rattailta näin kotipihan, koko sinivihreän kirjon: järveen putoavia kalliojyrkänteitä, suhisevia kaislarantoja, mäkiä ja koivikoita. Niiden heleyttä entisillä kaskimailla, lehtoja ja kukkaniittyjä, aina kaukomaitten sinisille maanselänteille minä näin ja niin uhkean järeitä metsiä, ettei niitä ollut missään muualla, ennen kuin aikamiehenä pääsin Kauko-Karjalan maille, mutta siihen meni vuosikymmen ja toinenkin.

Näin kaiken jo kokonaisena. Halusin omistaa maat ja salot ja niitynkumpareet, en voinut jättää niitä

omaan oloonsa. Rintani pakahtui menetyksestä. Ne oli minun saatava talteen kaikki, omaksi, mukaan kuljettavaksi. Koko kotoinen maailma. Millä konstilla sen vois tehdä, sitä en vielä aavistanut.

Isällä oli yksi ihmeellinen taika. Sen tuttavaksi tulin retkellä kerran. Se oli valtava laatikko, jonka nostamiseen tarvittiin vanhemmat veljet Väinö ja Onni ja Usko. Minäkin autoin minkä ulotuin. Se vietiin miehissä kotikärryillä läheiselle harjanteelle, josta Karsajärvi näkyy kaukometsineen. Kaikki työnsimme ja puuskuimme ja vedimme rinnettä ylös, ja harjanteen laella se nostettiin kolmijalkaisen jalustan päälle uhkaavasti vaappuen ja isä hukuttautui mustan kangasvaipan alle ja kiroili *satans fan* puoleen ääneen, ettemme kuulisi. Siinä oli monta pulmaa kuinka sitä piti käyttää, niin me ymmärsimme. Kesti kauan ja monta yritystä. Me emme saaneet mennä lähelle, isä puhisi ja ähkyi. Viimein hänen toinen kätensä kohosi, pian leimahti kuin salaman iskusta ja me pelästyimme aivan istuallemme. Emme koskaan ennen olleet nähneet mitään sellaista.

Det äro caamera obscuura, isä julisti vuorenvaramasti.

On tullut mahdolliseksi saada kuva maailmasta, sellainen, joka kestää, jota voi katsoa myöhemmin vaikka toisessa paikassa. Sitä taikaa me ihmettelimme.

Kesti kauan ennen kuin mitään kuvaa saatiin nähdä. Isä yritti kastaa kotona paperia jos millä, ruokasuola-vedellä ja hopeanitraatilla, mutta aina tuli sama ruskea nelikulma, josta erottui vain epämääräistä möykkyä ja

heikkoja viivauksia. Mutta isän usko ei pettänyt, vielä tulee uusi taito ja tekniikka, hän jyrisi, ja hän yritti ja yritti, ja sitten ihme tapahtuikin: kun hän otti särkyneestä ikkunasta lasinpalan ja liuotti siihen hopeanitraattia ja ripotti vähän suolaa ja laittoi laatikon uumeeniin, me emme olleet uskoa silmiämme kun hän ikuisuuden päästä veti sen pois: lasin pintaan tuli kalvaita mutta selviä näkyjä järvestä ja sen takaisesta metsänreunasta, mutta siten että järven kirkas pinta oli musta ja metsän tumma reuna kirkkaan valkea.

Men det kan förändras, hän mutisi partaansa melkein naurusuussa, negativ blir alltid positiv.

Himmeän ruskea kuva kostutettuun kauppapaperiin lopulta saatiin, vähän eri sävyjä, mutta hahmot olemassa, niin että siitä tunsu kyllä Karstajärven päilyvän ja sen yllä harjanteen, jos oli sen vastalaelta keran nähnyt. Me olimme niin ihmeissämme, että henki lakkasi kulkemasta. Se laitettiin seinälle kehykseen ensimmäisenä, kun päästiin uuteen kotiin.

Vasta aikamiehenä opin tuon hienon tekniikan ja osasin kuvata ja kirjoittaa maisemat, jotka menetin enkä sitten menettänytkään. Sinne palasin melkein joka kesä niin kauan kuin nuoruutta kesti. Aina näin silmissäni tuon jyrkän kotitalon kahden vesistön välimaalla, korkeitten vuorien ja pienien järvien keskellä, sen, joka oli paras maailma, missä koskaan olen elänyt. Kadottamalla löysin sen aina uudelleen. Löysin taidon, jonka ansiosta ei mitään tarvitse iäksi kadottaa, vaan kaikesta jää kuvaus ja ikuinen muisto. Kun lap-

sena muuttovaunut lähtivät vierimään pihasta ja halusin painaa muistiin tuon kuvan, joka ei koskaan himmene, en uskonut, että sitä voin vielä kerran kirkkaana kuvana paperilla katsella aina uudestaan. Se oli suurin toivoni ja voittoni ja iloni elämässä. Saada kuva kerran nähdystä ja eletystä, pysäyttää hetki ikuisiksi.

3

IKALIS ON kauppapaikka, kauppalaksi nimitetty. Siellä oli kokonaan toisenlainen elämä kuin Virtain pitäjän Jäähdyspohjan kylässä. Sen asujaimet näyttivät vilkkaammilta ja sen luonnonkauneus oli värikylläisempi kuin erämaan laidalla Valkeajärvellä. Kauppalan niemi pisti hauskaasti esiin avaraan Kyrösjärveen, ja sen vettä oli kaikkialla niemen ympärillä, mihin taloja oli pystytetty tasalaatuisesti ja välissä kulki lehmusten reunustamia katuja kuin pikkubulevardeja parimmassakin kaupungissa. Oli oikea kylpylä ja laivalaituri, jossa herrasväki olkihattuineen, parasolleineen ja eväslaukkuineen odotti huviretkelle lähtöä.

Isäni Johan Abraham Nyström tuli tänne hoitamaan kruununvoudin tehtävää. Sen hoito vaatii arvokkuutta, jota hänessä oli. Koko konkkaronkka aseuimme kilometrin päähän kauppalasta, Kalmaan taloon, jonka nimi herätti minussa kauhua, kunnes touin siihen.

Valkeajärvelle jäi pieni Inha Lucina, joka kuoli ja haudattiin, sekä vanhin sisar Ilma, joka meni naimisiin Virtain nimismiehen kanssa sillä ikävällä seurauksella, että kuoli ensimmäiseen lapsivuoteeseen pienokaisen kera. Oli vielä nuorin Impi, joka kuoli kohta synty-

sään samalla kuin äitimmekin, samaan vuoteeseen. Kuolema muisti perhettä vielä kerran. Samana mustan surun vuotena 1874 kuoli parhaassa neitoiässä Aina Johanna, ei tiedetä mihin, keuhkokuumeeseen vaiko lavantautiin tai muuhun. Kuolema ei kysy tautia eikä syytä, se on Jumalan tahto, sanoi isä vain, ja niin me kaikki uskoimme.

Ikalisiin meitä riitti silti runsaspäinen joukko: Saima Albertina, Julian Toivo, Aleksander Väinö, Canutus Onni, Zachris Usko, minä Konrad Into, Helma Abrahamina sekä perimmäinen Urban Solmu. Kun isä valitti lasten jatkuvaa tuloa Virroilla, pitäjänlääkäri sanoi hänelle: laita nyt viimeisen nimeksi Solmu! Siihen se tulo loppuu. Näin näytti käyvän, mutta ehätimme liian aikaisin iloitsemaan. Isä otti vielä uuden vaimon ja teki uudemman lapsen, josta tuli Tyyni Maria. On meissä paimentamista. Saima on kaksikymmentäkahdeksan ja Solmu yhdeksän vuotta vanha ja minä ripillä käypä, kun kirjoitetaan vuosi 1880.

Meidän nimemme herättivät huomiota kauppalassa, missä ei ennen kuultu sellaisia yhdistelmiä. Pappa joutui selvittämään tämän tästä, miksi kummalliset nimet, töksähdykset poikain kohdalla kuten Aleksander Väinö tai Canutus Onni, eikä ollut parempi minunkaan Konrad Into. Mitä se on? Mutta pappa sively tuuheutuvaa partaansa, nuuhki tarjottimelta totilaisia ja selitti hyvänsuopaan tapaan, että *fastän han talar bara svenska*, on hänen sydämensä suomalainen ja tahtoo hän sen vuoksi suomalaiset nimet kaikille.

Mutta ensimmäinen nimi täytyy silti olla sivistyspiiriin kelpaava, muille kansoille tuttu ja helppo sanoa. Se oli paras ottaa kalenterista sen päivän kohdalta, jolloinka lapsi syntyi – ja jos sukupuoli oli väärä niin kuin Helman syntymäpäivä oli ikävä kyllä Abrahamin päivä ja Saiman Albertin päivä, se täytyi vain kääntää tytölle sopivaksi: Abrahamina ja Albertina. *Så enkelt va de.*

Tästä riitti naurua Ikalisen herrasväkien teekutsuilla ja kylpyläsesongin aikana. Me olimme kuin sirkuksen vetonauloja kauppalan kujilla ja yleinen ilonaihe rouville ja herroille. Semminkin hauskuuteltiin, kun papan viimeinen lapsi toisesta avioliitosta Hanna Ottelinin kanssa oli tyttö ja syntyi Malakiaan päivänä! Oliko hän nyt Malakiana? Vasta nuoren rouvan kyynelet hellyttivät papan, nimi muuttui Mariaksi.

Seuranpito oli paljolti ruotsinkielistä, mutta yhteistä kansaa kävi ympäriltä kaupoilla ja asioimassa. Veneillä tulivat ja yöpyivät, kestikievaria pidettiin, parempiakin majataloja syntyi, kylpylästään Ikalinen oli kuuluisa. Herrasväen iloittelupaikkana se oli soma kesäkuukausina. Omenapuut, sireenit, lehmukset ja vaahterat kuokistivat ja tenhosivat tuoksuillaan. Talvella kaikki oli kuollutta ja hiljaista.

Mutta silloin kun kauppalassa oli seuraelämää oli sitä jos minkälaista, jollaista emme olleet ennen kuvitelleetkaan. Kylpylävieraat pasteerailivat kauppalan kaduilla, rouvat ja fröökynät leningeissään suojaten värikkäillä parasolleillaan itseään auringolta, herrat kos-

tyymeissään kävelykeppiä heilutellen ja nostaen olkihattuaan. Tämä kaikki loisto häikäisi ylämaasta saapuneita. Myöhään kesäyöhön kuului lasiverannoilta kirkaisua ja kikatusta ja herrain lauluakin, jos rohkeni kujille siihen aikaan kuljeksimaan.

Totta puhuen pelkäsin herrasväkiä ja heidän pilkallisia huomioitaan. Isäni asema ja arvo olivat toki selkätukena perheellemme. Mutta outoina ja maalaisina meitä pidettiin, paljaskintuin kun veljeni kanssa pingoimme rantaan ongelle ja voileipiä heittelemään. Tyttäret osasivat aina käyttäytyä sävyisämmin, ja heidän totensa saimme mekin kiitosta.

Ajan pitkään pysyttäydyinkin Kalmaan seudulla ja takamailla, missä oli tilaa liikkua tapaamatta yhtään herrasväkeä.

Pelastus tuli syksyllä 1877, kun sain mennä Tampereen kaupunkiin kouluun, Reaalilyseoon. Elämästäni tuli siellä yksinäistä, mutta oppia ja tietoa ammensin hyvällä halulla. Kaupunki mukulakivikatuineen, mataline puutaloineen, yhteismajoineen, koskineen ja tehtaanniippuineen ja jyskivine koneineen jäi minulle vieraaksi. Päätin että kaupunkiin en halusta enää palaisi, mutta se päätös oli turha, sillä monet kaupungit Suomessa ja muissa maissa odottivat vielä saapumistani portit ammollaan.

Lyseo toimi puutalossa samalla tontilla, mihin työväentalo sitten rakennettiin. Vasta myöhemmin lyseo sai punatiilisen ja keltakulmaisen talon puiden siimek-

sessä Aleksanterin kirkon kupeessa, siellä olisin varmasti viihtynyt paremmin. Haikea oli kulkea hautausmaalla ja tutkia kuolleitten surullisia kohtaloita. Samalla muistin äitiäni ja sisaruksiani, tuntui että elin kuoleman maassa, josta hiljaisesti ponnistelin johonkin valoisampaan lähemmäs elämää. Jossakin, niin uskoin, kohisi oikea elämä, johon minullakin olisi osuus. Sitä kohti tunsin matkaavani lyseon penkillä istuessani, märiltä vaatteilta ja pikipohjaisilta kengiltä haisevien oppilaiden puserruksessa ja aina suoraan koulusta kortteeriin marssiessani ellen viivytellyt puistoissa tai Armonkallion vaiheilla. Ikävä pusersi rintaani, sisäriin ja veljiin oli armoton kaipausta. Samaan kortteerikoppiin oli kanssani sullottu kolme koulupoikaa ja yksi tehtaalainen, ahdasta meillä oli eikä mitään rauhaa, mutta onneksi pääni on niin rakennettu, että ajelutin siellä omia ajatuksiani, milloin en saanut lukurauhaa kirjojeni äärellä.

Opettajia, keitä heitä olikaan? Kummallista kun ei kukaan jäänyt kirkkaana mieleeni. Asiallisen yliolkaisia kansanvalistajia olivat, monet luennoivat työväenopistossa, kiireesti poistuivat papereineen. Yhteenkään en voinut lähemmin tutustua enkä uutta aukovista ajatustistaan iloita. Miten yllättävää iloa koituikin sitten, kun näin Aamulehdestä ilmoituksen Suomalaisen Teatterin vierailusta hotelli Toivon salissa! Kymmenellä pennillä sain piletin ja näin takapermannolta joitakin järkyttäviä kohtauksia: kuinka muuan ihana Nora joutui miehensä kanssa pinteeseen ja päätti lopussa lähteä

kodistaan »itseään kasvattamaan». Tätä oli teatteriyleisön vaikea sulattaa, sen kuuli puheen murinasta tampereella, kun näytelmä oli loppunut ja käsiä vähän paukuttettu. »Ämmän lähtö» jurnutti miespuolisia katsojia, mutta naiset olivat salaperäisen vaiteliaita. Me olimme itse tehneet Kalmaalla kotinäytelmiä omasta päästä, mutta tämä oli ensimmäinen näkemäni oikeiden näyttelijöiden esittämä näytelmä, kirjoittanut norjalainen Henrik Ibsen, päätelläkseen kunnioitettava henkilö. Kuulin hänestä paljon myöhemmin. Kapinantehtäjät kiehtoivat minua, kun itse olin kiltti ja hiljainen. Ruotsalaisen A. Strindbergin hulluus hurmasi minut! Mutta tämä tuli myöhemmin. Ihmeellinen Nora, jonka osaa vei rouva Aurora Aspegren, vaivasi päätäni monta päivää ja yölläkin sitä mietin. Päätelin että teatterilla on sanottavaa ihmisille. Kun menen naimisiin, toimin niin, ettei rouvani tarvitse koskaan sillä tavoin lähteä, se olkoon päätetty. Mutta tämä toive ei koskaan täyttynyt, koska ei tullut sisäänkään sitä rouvaa, joka olisi voinut lähteä. Syihin on raskain mielin palattava.

Toisenlainen mutta niin riemullinen että teki mieli ääneeni hihkua oli *Nummisuutarien* hääkemut samana syksynä. Herra Weckman vei pääsuutarin roolia niin riuskasti kuin vain mies riehakoida voi. Kirjoittaja Aleksis Kiveä ryhdyin siitä lähtien kaikin hengenvoimin ihaillemaan. Mikään ahtaassa lyseotalossa ei vetänyt vertoja näille mieltä sytyttävälle leimahduksille, jotka säilyvät muistissa yhä, vaikka olen elänyt liiankin kauan ja muistini on alkanut hämärtyä enkä näe iltai-

sin enää lukea. Menisin ehkä teatteriin, jos sellainen olisi lähistöllä. Täällä kojissa on vain luteita, ja naakat luuhottavat mustina tuonen tuojina ikkunani takana.

Teatteriin en liittynyt enkä siihen vakavassa mielessä suhtautunut, vaikka ensin niin aioinkin. Rohkeus ei riittänyt näyttelijäksi. Enkä koskaan mennyt puuvillatehtaan lukusaliinkaan, missä työläiset esittivät omia näytelmiään. En katsonut niitä riittävän hyväksi enkä voinut sulautua tehdastyöläisten joukkoon niin etteikö olisi huomattu minua ulkopuoliseksi tunkeilijaksi siellä.

Kolme kokonaista lukuvuotta tankkasin kirjojani Amurin kortteerissa ja kuljin lyseoon ja takaisin, vain joskus uskaltautuen Hämeenkadun valoon ja vilskeeseen tai luistinradalle, missä sain ihailia ihmeellisiä olentoja tyttökoulun puolelta rusetteineen, kiharoineen, somine takkeineen ja välkkyvine luistinkenkieneen. Mutta yhdellekään en rohjennut sanaa lausua.

Sitten pääsinkin väljempään vapauteen, toiseen kaupunkiin, hiljaiseen ja juhlalliseen Hämeenlinnaan, josta tuli kohtaloni kaupunki. Ensimmäinen niistä, kaikkein unohtumattomin ja surullisin.

Elävänä välkehtivä romaani miehestä, joka jäi kultakauden taiteilijoiden varjoon

Romaanissaan Panu Rajala valaisee innoittuneesti valokuvaaja, tutkimusmatkailija, tietokirjailija, kääntäjä, keksijä Into Konrad Inhan elämää – hänen taiteellista työtään, rakkauksiaan ja matkojaan.

Suomalaisen taiteen monitaituri kokee romahduksia, nöyryytyksiä mutta myös häikäiseviä voittoja. Inhasta paljastuu epätoivoinen kosiomies, joka ei koskaan pääse naimisiin. Hän kuolee yksinäisenä ja hylättynä.

Intoilija on klassinen taiteilijatarina ja perin juurin suomalainen. Inhan syntymästä tuli marraskuussa 2015 kuluneeksi 150 vuotta.

#kirja

WWW.KIRJA.FI

9 789510 413234

84.2

ISBN 978-951-0-41323-4

